

A șaisprezecea Olimpiadă internațională de lingvistică

Praga (Cehia), 26–30 iulie 2018

Problema pentru competiția pe echipe

Limbile mēbēngōkre, xavante și krikatí, care aparțin ramurei jê a familiei macro-jê, sunt vorbite în Brazilia. Deși tustrele limbile sunt înrudite, vorbitorii nu se pot înțelege reciproc, iar multe cuvinte sunt absolut diferite. De exemplu:

	mēbēngōkre	xavante	krikatí
<i>medicament</i>	pidjÿ	wede	hemet, hremet (← portugheză <i>remédio</i>)

(a) Sunt date cuvinte în limba xavante și traduceri lor în limba mēbēngōkre într-o ordine diferită:

xavante			
A. a	<i>tuse</i>	BB. te	<i>picior</i>
B. a hã	<i>tu</i>	CC. té	<i>crud (despre alimente)</i>
C. bã	<i>achiote</i>	DD. tebe	<i>pește</i>
D. bãdã	<i>soare</i>	EE. to	<i>ochi</i>
E. budu	<i>gât</i>	FF. u	<i>apã</i>
F. buru	<i>câmp</i>	GG. ubu	<i>muscă; a înfășura</i>
G. du (sg.), 'wapé (du.), 'wasa (pl.)	<i>a duce</i>	HH. uhãdã	<i>tapir</i>
H. du ~ di	<i>burtã</i>	II. upi	<i>a atinge</i>
I. ēne	<i>piatrã</i>	JJ. uzã	<i>foc</i>
J. hã	<i>mãnios; casa bãrbaților; rece; piele/scoarță/sãn (de femeie)</i>	KK. uzé	<i>duhoare</i>
K. hãdã	<i>bucată de metal</i>	LL. wa	<i>grãsime</i>
L. ma	<i>nandu / cãtre, pentru</i>	MM. wa hã	<i>eu</i>
M. me (sg.), wabzu (du.), sãmra (pl.)	<i>a arunca</i>	NN. wabu	<i>trunchiul palmierului moriche</i>
N. mi	<i>lemn</i>	OO. wada	<i>cioc</i>
O. mo (sg.), ne (du.), ai'aba're (pl.)	<i>a se duce/a veni</i>	PP. wano	<i>a exploda</i>
P. mra	<i>flãmând</i>	QQ. wapru	<i>sãnge</i>
Q. mro	<i>soție</i>	RR. wasi	<i>stea</i>
R. na	<i>mamã</i>	SS. wa'õ	<i>coati</i>
S. nhi	<i>carne</i>	TT. wa'ro	<i>cald/fierbinte</i>
T. nhorõwa	<i>casã</i>	UU. wa'u	<i>lichid</i>
U. nho'udu	<i>piept (de bãrbat)</i>	VV. wĩ (sg.), pã (du.), simro (pl.)	<i>a omorî</i>
V. no	<i>frate</i>	WW. zasi	<i>cuib</i>
W. pa	<i>ficat</i>	XX. zé	<i>durere/a durezza; amar</i>
X. para	<i>laba piciorului</i>	YY. zu	<i>praf/fãinã</i>
Y. po	<i>turtit</i>	ZZ. 'ra	<i>fiu/ficã</i>
Z. ré	<i>rãșinã</i>	AAA. 'rã	<i>cap</i>
AA. ta (sg.), rĩ (du.), sina (pl.)	<i>a recolta, a tăia</i>	BBB. 're	<i>a sădi; ou</i>
		CCC. 'ré	<i>uscat</i>
		DDD. 'rē	<i>papagal</i>
		EEE. 'rē (sg.), si (du.), hu (pl.)	<i>a mânca</i>
		FFF. 'ro	<i>putred</i>

(b) Sunt date câteva întrebări și răspunsuri în limba mēbēngōkre, adaptate din dialoguri dintr-un manual. A se nota că întrebările Q–T și răspunsurile lor formează un dialog:

A.	Jām ne ga tē?	1.	Kati. Ikīnh.
B.	Djām ngō 'yr ne ga tē?	2.	Āã, ngà 'yr ne ba tē.
C.	Djām ngà 'yr ne ga tē?	3.	Āã, imã tep kīnh.
D.	Djām amã tep kīnh?	4.	Kati. Ije tep krēn kēt rã'ã.
E.	Djām amã prām?	5.	Para kam ne ba bōx.
F.	Djām angryk?	6.	Kati. Inhūrkwã 'yr ne ba tē.
G.	Djām amex?	7.	Kubē ne bōx.
H.	Mỳj ne akra krēn o nhỹ?	8.	Āã, imã prām.
I.	Djām kēn ne ja?	9.	Ngōkōn ne ja.
J.	Nhãr anã?	10.	Kwỳr kadjy ne ba pur mã tē.
K.	Nhỹm ne bōx?	11.	Ikra kanê kam ne ba ikaprĩre.
L.	Djām arỳm ne ga tep krē?	12.	Tep ne ikra krēn o nhỹ. Djām amã tep kīnh?
M.	Mỳj kadjy ne ga pur mã tē?	13.	Pur mã ne ba tē.
N.	Mỳj myt kam ne ga bōx?	14.	Inã ne pur mã tē.
O.	Nhỹm nhõ kax ne wa?	15.	Ikra kadjy ne ba pidjỳ 'yr tē nhỹm arỳm kà-jbê mex.
P.	Mỳj ne ja?	16.	Kati. Ikanê.
Q.	Djām akaprĩre?	17.	Kangro kam mẽ kak kam kanê.
R.	Mỳkam akaprĩre?	18.	Āã, ikaprĩre.
S.	Mỳj kanê?	19.	Inhõ kax ne ja.
T.	Djām arỳm ne ga akra nhõ pidjỳ 'yr tē?	20.	Kati. Pĩ ne wa.

1. Potriviiți întrebările cu răspunsurile lor.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T

2. Traduceți cât mai multe enunțuri în limba română.

Pentru a vă facilita sarcina, iată câteva cuvinte în limba krīkatí (c = qu = k):

krīkatí		ēhmpa	ficat
caj	un fel de coș	ēhmpej	bun
caprēehre	trist	ēhmpoht	gât
caxiire	steluță	ēhnto	ochi
caxýt jēeh	bumbac	ēh'quēhn	a plăcea
cohcuj	maimuță	jaahi	cuib
cohpē	barbar, neindigen	para' cỳm	în amurg
cryht	bucată de lemn tare	puj	a sosi
cu'cōn	tărtăcuță	pyht	soare, zi
cwyr	manioc	ry'my	deja
cỳjpi	lin (despre voce), gingaș	xỳ	a durea

(c) Traduceți în limba română:

mëbêngôkre

1. Nhỹm ne kukôj pa?
2. Nhỹm ne ngôkôn rē?
3. Aje kukôj bĩn kêt rã'ă.
4. Djãm arỹm ne aprõ kadjăt kre?
5. Wakõ ne krwỳdy kêt, krē ne krwỳdy.

krĩkatĩ

6. cohhyh
7. cupre
8. pohr
9. xy

(d) Traduceți în limba xavante:

krĩkatĩ

10. ěh'tyhç *mort*
11. ěhncuu *păduche*

⚠ Limba mëbêngôkre aparține grupului septentrional al ramurei jê. Este vorbită de circa 10 000 de persoane, care aparțin popoarelor kayapo și xikrin, în statele Pará și Mato Grosso, Brazilia.

Limba krĩkatĩ, o variantă a macrolimbii timbira, aparține și ea grupului septentrional al ramurei jê. Este vorbită de circa 1 000 de persoane în statul Maranhão, Brazilia.

Limba xavante aparține grupului central al ramurei jê. Este vorbită de circa 15 000 de persoane în statul Mato Grosso, Brazilia.

â, à, é, ê, ô, y și ÿ sunt vocale. ' este o consoană (așa-numita ocluziune glotală), dj ≈ g în cuvântul *deget*, j = i în cuvântul *iar*, ng ≈ n în cuvântul *cangur*, nh ≈ ni în cuvântul *oameni*, x ≈ c în cuvântul *ce*. Semnul ~ indică pronunțarea nazală a vocalei.

- *achiote*: plantă din semințele căreia se obține pigmentul roșu.
- *nandu*: pasăre asemănătoare cu struțul.
- *coati*: mamifer înrudit cu ratonul.

—Andrei Niculin

Textul în română: Elena Suff.

Succes!